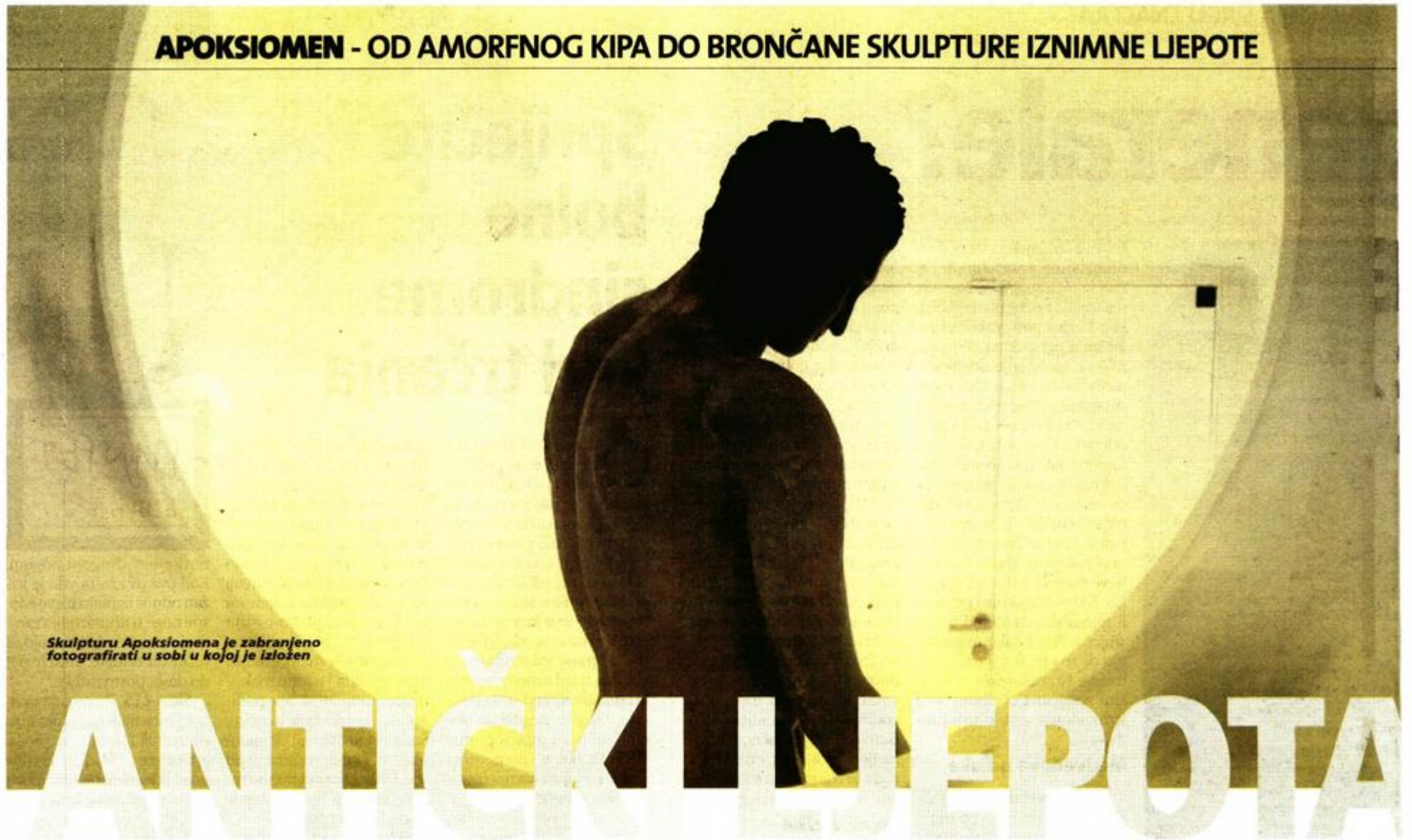

APOKSIOMEN - OD AMORFNOG KIPA DO BRONČANE SKULPTURE IZNIMNE LjepOTE

Skulpturu Apoksiomena je zabranjeno fotografirati u sobi u kojoj je izložen

ANTIČKI LJEPOTA

Dva milenija zaboravljen u mo

Zapisa i snimila Jelica FIORIDO

Ako vas put nanese na naše otoke ove jeseni, jedan od mogućih izbora su svakako otoci Cres i Lošinj; prvi zbog odlične jantetine u dobro znanim Lozmatima, a drugi zbog brončane statue Apoksiomena iznimne ljepote, smještene u palači Kvarner u Malom Lošinj, koja je pretvorena u muzej samo za antičkog ljepotana i čitavu priču spletenu oko njega: od nalaza kipa u podmorju otočića Vele Orjule kraj Lošinja, izvlačenja iz mora i dugotrajne restauracije do otvorenja muzeja u travnju ove godine i predstavljanja kipa široj javnosti.

Statua zaglavljena između stijena

Apoksiomen se tako, nakon gotovo 20 godina lutanja, poput Odiseja vratio kući u Lošinj, tamo gdje je i pronađen daleke 1997. godine, a slučajno ga je pronašao belgijski turist René Wouters, zaljubljenik u podvodnu fotografiju. Wouters je tog dana ronio na 45 metara dubine kraj otočića Vele Orjule i u trenutku kad je htio snimiti ribu na pijesku, shvatio je da se nalazi iznad nečeg mnogo značajnijeg od dobre fotografije - velike statue obrasle školjkama i morskim sedimentom, koja je poput posmulog diva, virila iz nakupina pijeska. Kasnije je utvrđeno da se statua petom i tjemenom zaglavila između stijena; da je pala u more pod nekim drugim kutom, vjerojatno bi propala u dubinu i ostala

Apoksiomen se tako, nakon gotovo 20 godina lutanja, poput Odiseja vratio kući u Lošinj, tamo gdje je i pronađen daleke 1997. godine, a slučajno ga je pronašao belgijski turist René Wouters, zaljubljenik u podvodnu fotografiju

Muzej Apoksiomena u Malom Lošinj, smješten u nekadašnju palaču Kvarner. Bijela fasada krije moderan i otkačen Muzej

zauvijek izgubljena i nedostižna. Svoj je pronalazak Wouters odmah dojavio belgijskom stručnjaku za podvodnu arheologiju Robertu Stenuitu, koji je na osnovu izvršenih snimaka, zaključio da se radi o velikom

Zbog velikog oštećenja na desnoj nozi, da ne bi došlo do daljnjih lomova, noga mu je imobilizirana kao da je živ

otriću, čime se klupko oko Apoksiomena polako počelo odmotavati. Pronalazak su njih dvojica prijavila našem Ministarstvu kulture 1999. i iste je godine, zbog opasnosti od krađe, pogotovo što se glava vrlo lako mogla odvojiti od tijela, kip izvučen na površinu. U tu je svrhu izrađen poseban sanduk ispunjen pijeskom u koji su ronionci podvodnim padobranima pažljivo smjestili kip, a čitavu je akciju vadenja vodio Stenuit. Zbog velikog oštećenja na desnoj nozi, da ne bi došlo do daljnjih lomova, noga mu je imobilizirana kao da je živ. Pozvani su najbolji stručnjaci za restauraciju metala iz firentinskog instituta Opificio delle Pietre Dure i British Museu-

ma. Snimke gama zračenjem su pokazale da se radi o skulpturi izlivenoj iz bronce sa vrlo malo olova i tankih stijenki, što je upućivalo na grčko porijeklo kipa. Kad je Rim osvojio Grčku i postao dominantan na Sredozemlju u 1. st. pr.n.e., takvi su se luksuzni predmeti često po narudžbi bogatih rimskih patricija prevozili brodovima na zapad. Većina sačuvanih brončanih kipova iz tog razdoblja je pronađena u moru, kao što su ratnici iz Riacea pronađeni kraj obala južne Italije 1974., jer su kopneni kipovi stradali u ratovima ili su rastaljeni za druge svrhe, pa je pretpostavka da je i ovaj kip prevožen brodom koji je vjerojatno doživio brodolom. Ostaci broda nisu pronađeni, a kip je punih 2000 godina ležao zaboravljen u morskim dubinama.

Starost određena uz pomoć miša

Apoksiomen predstavlja mladog atletu u dobi od oko dvadeset godina, koji sa sebe čisti znoj, prašinu i mirisno ulje kojim su, prije vježbanja, premazivana tijela sportaša za zagrijavanje mišića, kao zaštita od sunca i prašine te da bi se sačuvala vlažnost kože. Struganje naslaga sa tijela, grčki apoxye-sis, se vršilo posebnom strugaljkom, a mladi atleta je prikazan baš u trenutku čišćenja svoje strugaljke, dakle on je apoxyomenos. Smjesa skupocjenog ulja, prašine ili pijeska se nije bacala već se sakupljala, filtrirala i prodavala, što je bio prihod za tadašnje palestere u kojima su sportaši vježbali.

Rekonstrukcija strugaljke kojom je atleta čistio znoj, prašinu i ulje sa tijela

Metalni kostur koji je izradio Antonio Šerbetić iz Hrvatskog restauratorskog zavoda

Od amorfne mase glave izvadene iz podmorja do visoke umjetničke izvedbe kovrčave zaukljene kose

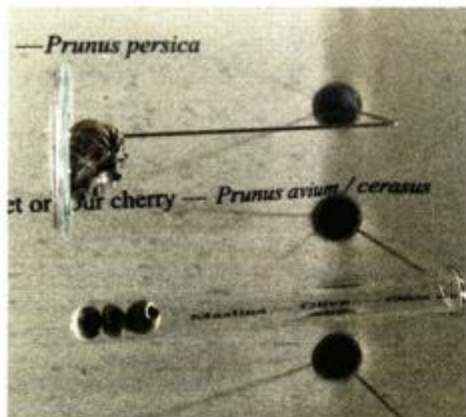
Čišćenje kipa se vršilo isključivo ručno, skalpelima i mikrodlijetima

Kip za zaštitu, arheološke baštine Ministarstva izvađen su 27. 4. 1999. godine kip iz mora, nakon što poslije pokazati gotovo dvije tisuće godina.

Skulptura na mjestu pronalaska zaglavljena između stijena

Prskim dubinama

Što krije mišja smonjica? Sjeme matičnjaka, koštice bresve i višnje, plodove masline

Gnijezda mišića koja su pronađena u skulpturi

Toplo stepenište od maslinovog drva sa izložbenim vitrinama; posjetioći moraju obući bijele papuče na ulazu u Muzej

Crveno stepenište kao crvena nit vodilja do izložbenih soba

Restauracija brončane skulpture je bila dugotrajna i mukotrpana; u bazenu u Malom Lošinjju je vršeno odsoljavanje kipa slatkim vodom iz Vranskog jezera sa Cresa, a skidanje morskog obraštaja i sedimenta se vršilo u Hrvatskom restauratorskom zavodu u Zagrebu i to isključivo ručno uz pomoć skalpela, mikrodlijeta te finim rotacionim četkicama i kistovima. Taj su mukotrpan posao uglavnom obavili Antonio Šerbetić, majstor-restaurator iz HRZ-a i talijanski konzervator Guliano Tordi iz Firenze koji se bukvalno preselio u Zagreb; njih su dvojica radili na čišćenju i restauraciji statue punih šest godina.

Ispod skalpela i dlijeta se gotovo amorfna masa glave i oštećenog tijela postepeno pretvarala u brončanu skulpturu iznimne ljepote, a upravo je ručni rad sačuval izvornu patinu kipa. Posebnost skulpture svakako predstavlja glava i plastično oblikovana kosa puna uvojaka koja je mokra od znoj

i ulja, a iznad čela je podignuta i zagladena prstima. Usnice su crvenkaste, izradene od crvenog lima, vjerojatno da još jače istaknu ljepotu mladog atleta.

Interesantno je da su prilikom čišćenja unutrašnjosti kipa pronađena dva mišja gnijezda od slame i to u lijevoj podlaktici i potkoljenici desne noge, kao i sjeme i koštice različitih biljaka koje su mišići jeli. Analizom biološkog materijala pomoću izotopa ugljika C14 određena je starost kipa koja datira od kraja 1. st.pr.n.e. do sredine 1.st.n.e. Ne treba biti uvijek velik za važna otkrića!

Muzej dostojan prelijepog atleta

Čitavu priču od pronalaska Apoksiomena pod morem do trenutka kad je zasjao punim sjajem u svom novom domu, saznat ćete sa panoa i didaktičkih prikaza u Muzeju Apoksiomena u Malom Lošinjju. Muzej je potpuno otkačen i moderan, a djelo je po-

znatog arhitektonskog ureda Randić & Turato iz Rijeke.

Posjetitelj prolazi nizom soba različitih boja i materijala; bijela soba svojim „zakrpama“ od nepravilno varenih limova i plavim podom dočarava brod kojim je kip prevožen. U crnoj sobi su podovi i strop izradeni od crne gume da bi se bolje istakli svjetleći panoi na zidovima sa različitim podacima o Apoksiomenu i vremenu u kome je nastao; žuta soba je potpuno obilježena mnogo-

brojnim člancima iz novina i časopisa koji su pisali o kipu, a u šarenoj sobi, koja je čitava presvučena debelim, mekim tepihom u bojama mora i raznobojnih, lelujavih algi, možete pogledati video film o skulpturi. Sobe su međusobno povezane stepeništem od toplog maslinovog drva, u čijim se zidovima nalaze vitrine sa gnijezdima mišića i sjemenke koje su grickali, ili stepeništem od jarko crvene gume, koje nas poput Arijadnine niti vodi do

Apoksiomen predstavlja mladog atletu u dobi od oko dvadeset godina, koji sa sebe čisti znoj, prašinu i mirisno ulje kojim su, prije vježbanja, premazivana tijela sportaša za zagrijavanje mišića, kao zaštita od sunca i prašine te da bi se sačuvala vlažnost kože

glavne prostorije, obložene bijelom, svilenom tkaninom u kojoj se nalazi brončana skulptura Apoksiomena.

Pognute glave, ali superioran

U relativno malom prostoru, odjednom se nadete licem u lice sa mladim atletom čije brončano tijelo blješti u toj bjelini; čini vam se da još osjećate miris ulja kojim je premazan. Stoji pred vama pognute glave, ali superioran u svojoj jednostavnoj, nagoj ljepoti. Tu vam je, nadohvat ruke, možete osjetiti čvrstinu njegovih vretenastih mišića, mekoću nauljene kose i, nadasve, diviti se izuzetnom umjetničkom djelu. Pažljivim „pregledom“ uočavate da je, stražnja strana kipa koja je ležala u pijesku jače oštećena, jer se vide male metalne zakrpe duž torza i noge. Kip je doživio iščašenje desnog ramena i nedostaje mu djelić malog prsta na ruci; prema riječima kustosa restauracija takvih kipova

se vrši na način da se poprave dijelovi koji utječu na statiku skulpture, dok se ostalo ostavlja kako je pronađeno, sa što manje zadiranja u original. Kipu nedostaju oči koje su vjerojatno bile od stakla, pa atleta na nas gleda iz dubine dalekih stoljeća u kojima je živio, svjestan svoje ljepote bez obzira na sitne nesavršenosti.

I za kraj, da bi se vratili u stvarnost, ulazite u sobu sa stepeništem prekrivenim šarenim pojasevima za spasavanje i ogledalima na stropu i zidovima, izgrađenu na samom krovu Muzeja, u kojima se ogleda sva ljepota ovog otočnog gradića, bezbrojni brodići u luci, šetalisti sa razgranatim palmama i ružičastim oleandrima u plavom, morskome odrazu.

Postav Muzeja time zaokružuje čudnovatu priču o kipu koji je izronio iz plavih dubina i morske pjene i izložen je opet uz samo more, u sunčano i blago podneblje Malog Lošinja kamo i pripada.